

ท่ารำมโนราห์เพื่อแสดงงานพระราชพิธีพระบรมศพรัชกาลที่ 9 ของนักศึกษา ระดับปริญญาตรีในสถาบันอุดมศึกษา

Poses of Manora for The Royal Cremation Ceremony of His Majesty The Late King by Undergraduates in Higher Education

กองทอง ธีระวงศ์¹, นภดล นิมสุวรรณ², เก็ตตาวา บุญปราการ³

Kongtong Theeraworn¹, Noppadol Nimsuwan², Kettawa Boonprakan³

Received: 11 September 2018 Revised: 9 December 2018 Accepted: 4 February 2019

บทคัดย่อ

บทความนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการฝึกฝนท่ารำมโนราห์เพื่อเตรียมแสดงงานพระราชพิธีพระบรมศพรัชกาลที่ 9 และเพื่อศึกษาท่ารำมโนราห์ที่นำมาแสดงในงานพระราชพิธีพระบรมศพรัชกาลที่ 9 โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากการสังเกตและสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ อาจารย์ผู้ฝึกสอนท่ารำมโนราห์ จำนวน 1 คน และนักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่ฝึกฝนท่ารำมโนราห์ จำนวน 10 คน วิเคราะห์นำข้อมูลมาจำแนกตามประเด็น ตัวความ สร้างข้อสรุป นำเสนอด้วยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์

ผลการวิจัย พบว่า ท่ารำมโนราห์ที่นำมาใช้เพื่อแสดงงานพระราชพิธีพระบรมศพรัชกาลที่ 9 เป็นท่ารำประยุกต์ จากการนำท่ารำพื้นฐาน 12 ท่า มาดัดแปลง เพิ่มเทคนิคลีลาการร่ายรำแบบใหม่เข้าไป ทำให้ผู้รำต้องมีศักยภาพและสมรรถภาพทางกายที่ดี โดยเฉพาะ ความอ่อนช้อย ความยืดหยุ่น และ การทรงตัว ผ่านการฝึกฝนล้ำมานี้อีก ไม่มีความอ่อนตัวแข็งแรง สามารถดัดอวัยวะแต่ละส่วนให้ได้รูปแบบท่ารำตามที่ต้องการ ผู้รำจึงต้องฝึกฝนสำเร็จให้เกิดความชำนาญ เนื่องจากงานพระราชพิธีพระบรมศพ เป็นพระราชพิธีเพื่อเฉลิมพระเกียรติจึงเลือกการรำมโนราห์ เป็นศิลปะการแสดงทรงคุณค่าของท้องถิ่นภาคใต้ เพื่อนำมาวิเคราะยเป็นครั้งสุดท้ายก่อนส่งเสด็จสู่สวรรคาลัยและเพื่อสืบทอดศิลปวัฒนธรรมมโนราห์ให้คงอยู่คู่สังคม

คำสำคัญ : ท่ารำมโนราห์, สมรรถภาพทางกาย, มโนราห์

Abstract

The article aims to study the training process of various Manora poses that were used for a performance at the Royal Cremation Ceremony of His Majesty the Late King. The study employed the qualitative research method to investigate the poses. Data were collected from observation

¹ นักศึกษาปริญญาโท, สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม, คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่,
สงขลา 90110 โทรศัพท์ 086-9554796 E-mail: Kongtongmg@gmail.com

^{2,3} ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

¹ M.A. Student of Human and Social Development, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University, Thailand

^{2,3} Assistant Professor Department of Educational Foundation, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University, Thailand

and in-depth interviews obtained from respondents: a Manora instructor and 10 undergraduates performing Manora poses. The data were analyzed through key point classification, interpretation, and conclusion and then presented in an analytical-descriptive manner.

The result reveals that the Manora poses used in the performance at the Royal Cremation Ceremony of His Majesty the Late King can be characterized as an applied dancing program, modified from 12 basic poses. The program adds new techniques and styles; therefore, it is necessary for dancers to have not only potential but good physical fitness especially in aspects of delicacy, flexibility, and balance. An exercise program focused on muscle training, body elasticity, and strength was developed which allowed them to bend their body parts in accordance with the desired poses. Dancers were required to train regularly; they become masters and able to perform for long periods of time. The Royal Cremation Ceremony of His Majesty the Late King is considered a tribute ceremony. Manora was chosen as a valuable local art performance of the south, and as such it was used for the last performance before paying a final farewell to His Majesty the Late King and for preserving the culture of Manora for future generations.

Keywords: Poses of Manora, Physical Fitness, Manora

บทนำ

พระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเป็นโบราณราชประเพณีที่มีแบบแผนธรรมเนียมปฏิบัติตามดั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลายมีความสำคัญทัดเทียมกับพระราชพิธีบรมราชาภิเศก (ไทยรัตน์, 2560) ซึ่งในอดีตเมื่อพระมหาชัตติรย์ เสด็จพระราชสมภพถือเป็นเทพ อวตาร เทวดาจุติบนโลกเมื่อเสด็จสวรรคตจึงถือเป็นการเสด็จจากลับสู่สวรรค์ทำให้พระราชพิธีที่เกี่ยวข้องกับพระบรมศพเป็นพระราชพิธีที่ทรงคุณค่า (กรมศิลปากร, กระทรวงวัฒนธรรม) ภาคครัว และภาคเอกชนร่วมใจจัดงานเพื่อแสดงความอาลัยเป็นครั้งสุดท้ายโดย จัดขึ้น ณ พระเมรุมาศ มงคลพิธีท้องสนามหลวง ระหว่างวันที่ 25-29 ตุลาคม พ.ศ.2560 โดยวันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ.2560 เป็นวันถวายพระเพลิง สำหรับประชาชนในพื้นที่ต่างจังหวัดที่ไม่สามารถร่วมพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ คงรู้สึกนestrict ใจจัดสร้างพระเมรุมาศจำลองจำนวน 76 แห่ง เพื่อให้สามารถเข้าร่วมพิธีที่ทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ในครั้งนี้

นอกจากนั้นภายในงานมีการจัดแสดงมหรสพสมโภช ให้ประชาชนได้ชื่นชมศิลปะการแสดงและถือเป็นการออกทุกข์ในเวลาเดียวกันสำหรับจังหวัดสงขลา มีการนำคัด粵โนราห์มาแสดง ซึ่งถือเป็นมหรสพพื้นบ้านที่มีความเก่าแก่สืบทอดตั้งแต่สมัยโบราณเป็นศิลปะการแสดงท้องถิ่นที่นิยมของท้องถิ่นภาคใต้ และมีความเชื่อว่าการแสดงโนราห์เป็นเหมือน เทพ เทวดา จึงนำมารำลวัยเป็นครั้งสุดท้ายก่อนส่งเสด็จจากลับสู่สวรรค์และเป็นการสืบสานศิลปะการรำโนราห์ให้เป็นที่รู้จักเพิ่มขึ้น

คณณะโนราห์ 89 ชีวิต ร่วมแสดงมหรสพสมโภชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ ณ บริเวณข้างพระเมรุมาศจำลอง สะร้ำ แหลมสมิหลา จังหวัดสงขลา นำโดย อาจารย์ธรรมนิตย์ นิคมรัตน์ จากมหาวิทยาลัยทักษิณ และ ผู้รำโนราห์จากสถาบันอุดมศึกษา ร่วมรำโนราห์ทำทชุดใหญ่ที่ทางคณณะโนราห์ตั้งตั้งใจฝึกฝนเพื่อให้การแสดงสมพระเกียรติที่สุด ซึ่งในแต่ละท่ารำที่นำมาใช้ในการแสดงครั้งนี้มีลักษณะพิเศษเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของผู้รำ เช่น การทอดแขนตั้งวง การรำ

ประเมินท่า การรำตัวอ่อน หรือลีลาต่าง ๆ (พัชรินทร์ สันติอัชวรรณ, 2551) ทำให้ผู้รำต้องฝึกฝนร่างกาย สม่ำเสมอ และเพื่อความสามารถพิเศษของผู้รำ ในการประเมินท่ารำต่างเข้าด้วยกันอย่างกลมกลืน ให้ร่ายรำอย่างอ่อนช้อยสวยงามเป็นระยะเวลานาน

ท่ารำโนราห์ โดยที่ไว้จะไม่มีแบบฉบับ ตามตัว มักจะขึ้นอยู่กับสายของโนรา เช่น สายท่าน ขุนอุปัถมภรณ์ (พุ่มเท华) สายโนราแปลกท่าแคร (แปลก ชนะบาล) แต่ท่ารำส่วนใหญ่ก็จะมีลักษณะ ร่วมซึ่งหลักทั่วไปในการรำโนราห์เพื่อให้เกิดความ สวยงาม จะต้องมีทักษะและความสามารถท่ารำ โนราห์พื้นฐานบางท่าได้การฝึกฝนท่ารำโนราห์ เริ่มต้น ผู้รำจะต้องฝึกหัดความพร้อมของร่างกาย เช่น ดัดมือ ดัดแขน ดัดขา ดัดหลัง การฝึกนั่ง การฝึกยืน ซึ่งผู้รำจะต้องฝึกหัดทบทวนสมำเสมอ ถือเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้รำโนราห์ จะทำให้เกิด ความอ่อนตัวและยืดหยุ่นเพิ่มขึ้น ทำให้การจัด ร่างกายดัดหรือ งักงอก อวัยวะแต่ละส่วนให้ได้รูปทรง ตามที่ต้องการ (ธรรมนิตย์ นิคมรัตน์, 2540)

จากปรากฏการณ์ดังกล่าวข้างต้น ทำให้ ผู้วิจัยสนใจศึกษา การฝึกฝนท่ารำโนราห์ และ ท่ารำโนราห์ ที่แสดงในงานพระราชพิธีพระบรม ศพรัชกาลที่ 9 ที่จัดขึ้น ณ บริเวณข้างพระเมรุมาศ จำลอง สะนาว แหลมสมิหลา จังหวัดสงขลาและเพื่อ เป็นแนวทางการอนุรักษ์ศิลปะการรำโนราห์ซึ่ง เป็นศิลปะนารมที่ทรงคุณค่าให้เป็นที่รู้จัก เพิ่มขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

- เพื่อศึกษาการฝึกฝนท่ารำโนราห์เพื่อ เตรียมตัวแสดงงานพระราชพิธีพระบรมศพ รัชกาล ที่ 9

- เพื่อศึกษาท่ารำโนราห์ที่แสดงงาน พระราชพิธีพระบรมศพรัชกาลที่ 9

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research)

พื้นที่ศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัด สงขลา

ผู้ให้ข้อมูล อาจารย์ผู้ฝึกสอนท่ารำโนราห์ จำนวน 1 คน และ นักศึกษาผู้ฝึกฝนท่ารำโนราห์ จำนวน 10 คน

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลและตรวจสอบข้อมูล เก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูล โดยใช้วิธี ตรวจสอบแบบสามเส้าด้านแหล่งข้อมูลจากบุคคล สถานที่ และ ระยะเวลา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ได้รับ ความน่าเชื่อถือที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลจากการสังเกต และสัมภาษณ์ มาจำแนกตามประเด็น ดีความ สร้าง ข้อสรุป และ นำเสนอด้วยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์

ผลการศึกษา

- การฝึกฝนท่ารำโนราห์เพื่อเตรียม ตัวแสดงงานพระราชพิธีพระบรมศพรัชกาลที่ 9
 - การฝึกฝนท่ารำโนราห์เพื่อ เตรียมตัวแสดงงานพระราชพิธีพระบรมศพ รัชกาลที่ 9

การฝึกฝนท่ารำโนราห์ โดยเริ่มตั้งแต่ การตัดข้อมือ ดัดแขน การฝึกนั่ง การฝึกยืน เพื่อ ฝึกให้กล้ามเนื้อแต่ละส่วนยืดหยุ่นและอ่อนตัวเพิ่ม ขึ้น ดังรูปภาพประกอบที่ 1-6 ณ มหาวิทยาลัย ทักษิณ

ภาพประกอบที่ 1 การฝึกหัดดัดข้อมือ
ที่มา: กองทอง ชีระวร

ภาพประกอบที่ 5 การฝึกงอตัว
ที่มา: กองทอง ชีระวร

ภาพประกอบที่ 2 การฝึกหัดดัดแขน
ที่มา: กองทอง ชีระวร

ภาพประกอบที่ 6 การฝึกยืน
ที่มา: กองทอง ชีระวร

ภาพประกอบที่ 3 การฝึกทรงตัว
ที่มา: กองทอง ชีระวร

ภาพประกอบที่ 4 การฝึกทรงตัว
ที่มา: กองทอง ชีระวร

1.2 ท่ารำโนราห์ที่มีความสัมพันธ์กับความอ่อนช้อยและยืดหยุ่น

ท่ารำโนราห์ที่มีความสัมพันธ์กับความอ่อนช้อยและยืดหยุ่นนั้นใช้ท่ารำที่เกิดจาก การประสมทำ มาประยุกต์และออกแบบท่ารำใหม่ โดยเพิ่มเทคนิครูปแบบการรำ ดังนั้นผู้รำจะต้องมี ความพร้อมทางร่างกาย ซึ่งท่ารำที่มีความสัมพันธ์ กับความอ่อนช้อยและยืดหยุ่นการแสดงความ สามารถพิเศษ ได้แก่ ท่ากินนرن้อยหรือ ท่าขี้หนอน, ท่าแมงมุมซักไย, ท่าทำงานของเทวดา, และ ท่าพระ สุริวงศ์ทรงศักดิ์ (ประยุกต์) เป็นการแสดงความ สามารถพิเศษของผู้รำในลักษณะตัวอ่อนแสดง เฉพาะในงานหรือพิธีสำคัญ ตามคำสัมภาษณ์ของ ผู้ให้ข้อมูลและรูปแบบท่ารำประกอบดังรูปภาพ ประกอบที่ 7-10

ภาพประกอบที่ 7 ท่ากินนรน้อยหรือ ท้าขี้หนอน
ที่มา: กองทอง ชีระวร

จากภาพประกอบที่ 7 ท่ากินนรน้อยหรือท้าขี้หนอน เป็นการฝึกกล้ามเนื้อแขนและกล้ามเนื้อขา ให้กล้ามเนื้อยืดหยุ่นเพิ่มขึ้น ผู้ร้าดอง มีลักษณะตัวอ่อนและการทรงตัวที่ดีที่ผ่านการฝึกฝนร่างกายมาเป็นระยะเวลานาน ซึ่งแต่ละคนจะมีทักษะหรือศักยภาพแตกต่างกัน

ภาพประกอบที่ 9 ทำทำงานองเทวดา
ที่มา: กองทอง ชีระวร

จากภาพประกอบที่ 9 ทำทำงานองเทวดา เป็นการฝึกกล้ามเนื้อแขนและกล้ามเนื้อขา เพื่อทำให้กล้ามเนื้อคลายตัวมีความยืดหยุ่นและ ทำให้กล้ามเนื้อขามีพลังแข็งแรงเพิ่มขึ้น สามารถพับกระดูกหรือจัดวางในตำแหน่งที่ต้องการได้

ภาพประกอบที่ 8 ท่าแม่มุนชักไย
ที่มา: กองทอง ชีระวร

จากภาพประกอบที่ 8 ท่าแม่มุนชักไย เป็นการฝึกดัดแขนและข้อมือ ให้อ่อนโถงและกล้ามเนื้อย้ายตัวมากกว่าปกติ และทำให้กระดูกข้อมือสามารถหักหรือพับเข้าหากันอย่างอ่อนช้อยสวยงาม

ภาพประกอบที่ 10 ท่าพระสุริวงศ์ทรงศักดิ์
(ประยุกต์)
ที่มา: กองทอง ชีระวร

จากภาพประกอบที่ 10 ท่าพระสุริวงศ์ทรงศักดิ์(ประยุกต์) เป็นการฝึกกล้ามเนื้อขา มือ และ ดัดหลัง ให้อวัยวะทุกส่วนอ่อนตัว และการดัดหลังจะทำให้การทรงตัวໄสรัศดส่วน แอนอกได้เต็มที่ และฝึกการยืนสลับขา เพื่อให้กล้ามเนื้อขาแข็งแรง ซึ่งกำลังของขาเป็นส่วนสำคัญที่ใช้ในการทรงตัวแต่ละครั้งจะมีพลังสามารถรับน้ำหนักเพื่อให้ร่ายรำสวยงามและยืนอยู่ได้เป็นระยะเวลานาน

1.3 ท่ารำที่มีความสัมพันธ์กับการทรงตัวและความแข็งแรง

ท่ารำโน้นราห์ที่มีความสัมพันธ์กับการทรงตัวและความแข็งแรงของร่างกายนั้น ในส่วนนี้จะฝึกความพร้อมของร่างกาย ตั้งแต่ การดัดขา ดัดหลัง ฝึกยืนทรงตัวเดียว เพื่อให้กล้ามเนื้อ และข้อต่อต่าง ๆ เคลื่อนไหวได้ดีตัวและแข็งแรงเพิ่มมากขึ้นถ้าผู้รำฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ จะทำให้การจัดร่างกายอวัยวะต่าง ๆ มีประสิทธิภาพและมีความสวยงามซึ่งท่ารำที่มีความสัมพันธ์กับการทรงตัวและความแข็งแรง ได้แก่ ท่าองค์ปืนจักรภพ, ท่าพระเสด็จ, ท่าสกิตหัวงเหหน, ท่าพิมาน, ท่าปืนไอศรุย, และท่าสรวง ตามคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลและมีรูปแบบท่ารำประกอบดังรูปภาพประกอบที่ 11-16

ภาพประกอบที่ 11 ท่าองค์ปืนจักรภพ

ที่มา: ธรรมนิตย์ นิคมรัตน์, 2560

จากภาพประกอบที่ 11 ท่าองค์ปืนจักรภพ ผู้รำจะต้องฝึก การทรงให้กล้ามเนื้อขาแข็งแรง เพื่อให้ทรงตัวได้เป็นระยะเวลานาน

ภาพประกอบที่ 12 ท่าพระเสด็จ

ที่มา: ธรรมนิตย์ นิคมรัตน์, 2560

จากภาพประกอบที่ 12 ท่าพระเสด็จ ผู้รำจะต้องฝึกการย่อตัวและย่อขา ให้กล้ามเนื้อขา เกิดการคลายตัวและยืดหยุ่นแข็งแรงเพิ่มขึ้น

ภาพประกอบที่ 13 ท่าสกิตหัวงเหหน

ที่มา: ธรรมนิตย์ นิคมรัตน์, 2560

จากภาพประกอบที่ 13 ท่าสกิตหัวงเหหน ผู้รำจะต้องฝึกกล้ามเนื้อขาให้แข็งแรง สามารถร่าวยร้า อายุ่งสมดุล และเมื่อวัยวะอ่อนตัวจะทำให้หักหรืองอตามรูปแบบที่ต้องการได้

ภาพประกอบที่ 14 ท่าพิมาน

ที่มา: ธรรมนิตย์ นิคมรัตน์, 2560

จากภาพประกอบที่ 14 ท่าพิมาน ผู้รำจะต้องฝึกการทรงตัว ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อแขนและขาให้ดทนสามารถทรงตัวร่ายรำได้นานกว่าปกติ ผู้รำจึงต้องมีทักษะความชำนาญ

ภาพประกอบที่ 15 ท่าปืนไอศุรย์
ที่มา: ธรรมนิตย์ นิคมรัตน์, 2560

จากภาพประกอบที่ 15 ท่าปืนไอศุรย์ เป็นการรำประสม ต้องมีพื้นฐานการทรงตัวตั้งแต่ช่วงลำตัว จะต้องเอ่นอกอยู่เสมอ

ภาพประกอบที่ 16 ท่าสกิดหัวงเหน
ที่มา: ธรรมนิตย์ นิคมรัตน์, 2560

จากภาพประกอบที่ 16 ท่าสกิดหัวงเหน เป็นการฝึกการย่อตัว เพื่อให้ลำตัวยึดหยุ่น และช่วยให้รำแต่ละท่าต่อเนื่องกันอย่างสวยงาม

2. ท่ารำโนราห์ที่นำมาแสดงงานพระราชพิธีพระบรมศพรัชกาลที่ 9

2.1 พระราชพิธีพระบรมศพรัชกาลที่ 9 และการแสดงมโนราห์ในพระราชพิธี

พระราชพิธีพระบรมศพรัชกาลที่ 9 และการจัดงานของจังหวัดสงขลา ซึ่งจัดขึ้น ณ วันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ.2560 ช่วงเข้าเริ่มตั้งแต่ 9.00 น จัดพิธีถวายดอกไม้จันทน์ บริเวณ สนามสระบัว แหลมสมิหลา โดยมีนายดลเดช สงขลา โดยมี

นายดลเดช พัฒนรัฐ ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน และราชการขึ้นผู้ใหญ่ รวมทั้งประชาชน ร่วมแสดงความอาลัย จำนวนกว่า 200,000 คน ซึ่งถือเป็นครั้งหนึ่งของชีวิตจะได้ร่วมเป็นส่วนหนึ่งของพิธีสำคัญของประวัติศาสตร์ไทย และ ช่วงค่ำเริ่มตั้งแต่ 18.00- 22.00 น. จัดแสดงมหรสพสมโภช โดยคณะกรรมการโนราห์ 89 ชีวิต นำโดยอาจารย์ธรรมนิตย์ นิคมรัตน์ จากมหาวิทยาลัยทักษิณ และคณะกรรมการโนราห์จากสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดสงขลา ร่วมแสดงทำบทชุดใหญ่ เพื่อเป็นการถวายความอาลัยเป็นครั้งสุดท้ายก่อนส่งเสด็จสู่สวรรค์ ค้าลัย

2.2 การแสดงมโนราห์ในงานพระราชพิธีพระบรมศพรัชกาลที่ 9

การแสดงมโนราห์เกิดพระเกียรติ เป็นการนำท่าโนราห์พื้นฐาน 12 มาประยุกต์เรียงร้อยให้เป็นกระบวนการรำร่ายอย่างต่อเนื่อง เน้นความอ่อนช้อยสวยงาม และ การทรงตัว ซึ่งผู้รำต้องมีทักษะพื้นฐานความอ่อนตัวของร่างกาย เพื่อแสดงความสามารถพิเศษที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะแต่ละบุคคลที่ผ่านการฝึกฝนอย่างยาวนาน ซึ่งการแสดงมโนราห์ในงานพระราชพิธีพระบรมศพ มีทั้งหมด 3 ช่วง เริ่มต้นที่กระบวนการรำช่วงที่ 1 เป็นการรำประสมท่าหรือการรำเพลงโดย กระบวนการรำช่วงที่ 2 เป็นการรำทำบทพันหน้า หรือ การรำกำพัด และกระบวนการรำช่วงที่ 3 เป็นการรำเพลงทับเพลง โทน และช่วงสุดท้ายการรำปิดพิธี เป็นกระบวนการรำท่าพิเศษ เฉพาะโนราใหญ่ จำนวน 9 คน ซึ่งถือเป็นกระบวนการรำที่เป็นเอกลักษณ์ทรงคุณค่า เป็นการสืบทอดจากท่านขุนอุปถัมภ์นรากร ซึ่งในแต่ละกระบวนการท่ารำที่นำมาแสดงเป็นการประยุกต์ตัดแปลงจากท่ารำพื้นฐาน เพื่อให้กระบวนการท่ารำครั้งนี้มีความสมบูรณ์ ยิ่งใหญ่สมพระเกียรติอย่างสูงสุด ทั้งนี้ การแสดงมหรสพในงานอุบัติเมรุ ถือเป็นประเพณีที่มีมาตั้งแต่ครั้งสมัยโบราณ โดยมีจุดประสงค์ให้ประชาชนชม และถือเป็นงานออกทุกเชิงเวลาเดียวกัน กระบวนการท่ารำทั้ง 3 ช่วงมีดังนี้

ภาพประกอบที่ 17 กระบวนการรำช่วงที่ 1
ที่มา: กองทอง ชีรัวร์

กระบวนการรำช่วงที่ 1 เป็นการรำประสมท่าหรือการรำเพลงโถ โดยนำท่ารำพื้นฐานมาดัดแปลง ผู้รำต้องมีพื้นฐานความอ่อนตัวของอวัยวะทุกส่วนของร่างกายเพื่อดัดหรือจัดรูปทรงได้ตามต้องการ

กระบวนการรำช่วงที่ 2 เป็นการรำผันหน้าหรือ การทำกำพัด มีการนำทรอที่มีการประพันธ์ขึ้นมาใหม่ ในรูปแบบกลอนสี่มาขับร้อง และนำมาตีท่ารำประกอบจังหวะผันหน้า ผู้รำต้องมีทักษะการทรงตัว และการเคลื่อนไหวร่างกายที่ตามจังหวะในการร้องเพลงประกอบ เพื่อความไฟแรงและให้ท่ารำสวยงามเหมาะสมกับงานพระราชพิธีสิ่งเสด็จ

ภาพประกอบที่ 19 กระบวนการรำช่วงที่ 3
ที่มา: กองทอง ชีรัวร์

ภาพประกอบที่ 18 กระบวนการรำช่วงที่ 2
ที่มา: กองทอง ชีรัวร์

กระบวนการรำช่วงที่ 3 เป็นการรำเพลงทับเพลงโถ มีการรำบทร้องที่มีประพันธ์ในรูปแบบกลอนแปดและหกจำนวน 1 บท เพื่อนำมาตีท่ารำประกอบในจังหวะ ซึ่งได้มีการออกแบบท่ารำประกอบ 4 รูปแบบ โดยใช้การรำต่อเนื่องและสลับกันทั้งสามรูปแบบ เพื่อร่ายรำอ่อนช้อยสวยงามตลอดระยะเวลาการแสดง

ภาพประกอบที่ 20 กระบวนการรำช่วงสุดท้าย ที่มา: กองทอง ธีรวรร

กระบวนการรำช่วงสุดท้าย เป็นกระบวนการท่ารำพิเศษ เนพะโนราใหญ่ จำนวน 9 คน เป็นกระบวนการรำที่มีลักษณะเนพะเป็นเอกลักษณ์ เพื่อให้ผู้รำรู้ด้วยทักษะความสามารถ เนพะบุคคลซึ่งจะต้องผ่านการฝึกฝนและมีทักษะพิเศษ โดยผู้รำทั้ง 9 คนร่ายรำผ่านเสียงดนตรีที่ตั้งใจ เพื่อรำถวายส่งเสด็จเป็นครั้งสุดท้าย

อภิปรายผล

การรำโนราห์ถือเป็นศิลปะท้องถิ่นภาคใต้ ประเภทหนึ่งที่มีการสืบทอดตั้งแต่อีตจนถึงปัจจุบัน และในการแสดงงานพระราชพิธีพระบรมศพรัชกาลที่ 9 นำคณมโนราห์มาแสดงซึ่งในแต่ละกระบวนการท่ารำมีลักษณะเนพะเป็นเอกลักษณ์ ผู้รำจะต้องฝึกฝนร่างกายเพื่อให้อยู่ระหว่างท่ารำส่วนอ่อนตัวสามารถจัดหรือดัดตามรูปแบบที่ต้องการ ซึ่งการ

จัดทำรำของกระบวนการรำจะต้องเริ่มจากการใช้ท่าที่ง่ายและสะดวกคล่องตัวกับผู้รำมากที่สุดไปหาท่าที่ยากและ ท้าทายความสามารถของผู้รำมากที่สุด ดังนั้น ในแต่ละกระบวนการท่ารำจะมีจุดแข็งของท่ารำเพิ่มขึ้นตามลำดับ แต่ผู้รำทุกคนจะต้องมีพื้นฐานของความอ่อนตัวของร่างกาย จะทำให้เพลิดเพลินหรือประยุกต์มาใช้ในกระบวนการรำให้อ่อนช้อยเหมาะสมและเกิดความประทับใจกับผู้ชม และการฝึกซ้อมท่ารำในราห์นั้นจะต้องฝึกฝนอย่างส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ตั้งแต่ ลำตัว แขน แขนหลัง มือ ให้ยืดหยุ่น และ สามารถทรงตัวได้ดีในกระบวนการท่ารำในแต่ละท่าอย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับ ปรีญา นุ่นสงค์ (2546) กล่าวว่า การแสดงมโนราห์ถือเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่มีความสำคัญ ผู้รำจะต้องฝึกการเคลื่อนไหวร่างกายให้มั่นคงกับจังหวะของดนตรีเวลาร่ายรำอย่างสวยงามและมีสมรรถนะทุกอิริยาบถด้วยมั่นคง สง่างาม และการร่ายรำโนราห์นั้น ซึ่งสอดคล้องกับ วิทยาลัยครู (2550) ต้องผ่านการฝึกฝนการทรงตัวเพื่อร้องรับน้ำหนักเวลาร่ายรำให้กล้ามเนื้อขาทึ้งสองขาให้แข็งแรงและยืดหยุ่นเพิ่มขึ้น โดยผู้รำจะต้องฝึกฝนสม่ำเสมอ. ให้ร่างกายเกิดทักษะและความอ่อนตัวของกล้ามเนื้อ เพื่อให้ร่ายรำระยะเวลานาน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการสอนแทรกท่ารำมโนราห์ที่นำมานำประยุกต์ทันสมัยกับท่ารำดั้งเดิม เพื่อนำมาถ่ายทอดให้ผู้ที่สนใจได้เรียนรู้
2. ให้เยาวชนศึกษาศิลปะการแสดงมโนราห์ที่มีเอกลักษณ์โดยเด่นเฉพาะตัว ให้คงอยู่คู่สังคมสืบต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กิตติธัช ทองอุฐ. (2552). ศึกษาความร่วมมือในการอนุรักษ์สืบสาน และพัฒนาเกื้อพาพื้นบ้าน เพื่อเสริมสร้าง.
กระทรวงสาธารณสุข. (2550). การยึดเหยียดพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: องค์การส่งเสริมเทคโนโลยี.
เจริญ กระบวนการ. (2552). การยึดเหยียดกล้ามเนื้อ. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์.
ธรรมนิตร์ นิคมรัตน์. (2540). ในราตัวอ่อน. กรุงเทพฯ: สำนักศิลปและวัฒนธรรมสถาบันราชภัฏสงขลา.
ปรีชา นุ่นสุข. (2546). เมืองหนังโนรา. สงขลา: ภาพพิมพ์.
ราชบัณฑิตยสถาน. (2525). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพ. อักษรเจริญทัศน์.
ราชบัณฑิตยสถาน. (2525). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพ. อักษรเจริญทัศน์.
จิตต์ วงศ์เทศ. (2532). ร้องรำทำเพลง: ดนตรีและนาฏศิลป์ชาวสยาม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิจณา.
อุดม หนูทอง (2542) ในรา ตำนาน ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้. กรุงเทพฯ: สยามเพรส เมเนจเม้นท์.